

Serwis informacyjny

KW PZPR

Do użytku wewnątrzpartyjnego

1(70)

Styczeń 1988

Biała Podlaska

O PARTII I PRACY PARTYJNEJ W BIAŁSKOPODLASKIEM W 1987 ROKU

VIII B.1

W pracy wewnątrzpartyjnej, w 1987 roku, centralne miejsce zajmowała problematyka ogniw podstawowych. W uchwałach X Zjazdu i Wojewódzkiej Konferencji za jedno z naczelnych zadań uznano umocnienie kierowniczej, przewodniej i służebnej funkcji partii w społeczeństwie.

Hasło X Zjazdu „Frontem do POP” stało się tematem jednego z plenarnych posiedzeń KC. Cała wojewódzka organizacja partyjna bardzo starannie przygotowywała się do IV Plenum KC. Po opublikowaniu w miesiącu styczniu Tez Biura Politycznego rozpoczęły się zebrania partyjne we wszystkich POP. Praktycznie do IV Plenum, w niektórych POP, odbyło się 2 i 3 zebrania poświęcone dyskusji nad Tezami oraz wypracowano konkretne wnioski i propozycje dotyczące działalności partyjnej w POP i instancjach partyjnych do szczebla centralnego włącznie.

W dyskusji na zebraniach POP aktywny udział wzięli członkowie władz partyjnych wszystkich stopni a także członkowie komisji kontrolno - rewizyjnych oraz pracownicy aparatu partyjnego. Ich udział służył w większości pobudzaniu do samorefleksji członków POP nad skutecznością i jakością pracy partyjnej. W niektórych organizacjach podstawowych członko-

wie władz spotkali się z różnego rodzaju pytaniami oraz doraźnymi interwencjami dotyczącymi problemów występujących aktualnie w przedsiębiorstwach i instytucjach.

Uchwały podjęte przez IV Plenum KC w sprawie wzrostu roli POP w życiu społeczno-politycznym i gospodarczym stanowiły podstawę do natychmiastowego ich rozpisania i określenia trybu realizacji przez wszystkie ogniwa partii. W tym celu na szczeblu wojewódzkim odbyła się narada wojewódzkiego aktywu partyjnego określająca zadania wojewódzkiej organizacji partyjnej po IV Plenum. Podobne narady z udziałem wojewódzkich władz partyjnych, odbyły się we wszystkich Rejonowych Ośrodkach Pracy Partyjnej, w których uczestniczyli I sekretarze POP, dyrektorzy zakładów pracy i szeroki aktyw partyjny.

Na tych naradach wszystkie instancje stopnia podstawowego i POP otrzymały opracowane przez Wydział Polityczno-Organizacyjny KW — wskazówki metodyczne i porady, w związku z realizacją uchwał IV Plenum KC. Uchwały IV Plenum KC, założenia II etapu reformy gospodarczej stały się impulsem do poszukiwań nowych form pracy partyjnej, instancji partyjnych, dostosowywania ich stylu i metod działania do warunków, możliwości i potrzeb środowiska, wyzwalania nowatorskiego myślenia.

Od miesiąca czerwca 1987 roku kierownictwo KW postanowiło zwiększyć ilość wyjazdowych posiedzeń Egzekutywy i Sekretariatów KW, oceniających pracę instancji partyjnych. Na przestrzeni ubiegłego roku odbyło się 6 takich Egzekutyw i 4 Sekretariaty KW. Jest to, jak się okazało, skuteczna forma inspiracji i motywacji instancji i stopnia do pracy politycznej oraz dobra forma udzielania pomocy w rozwiązywaniu trudnych problemów w terenie. Każde tego typu posiedzenie, poprzedzone jest wizytą członków Egzekutywy i Sekretariatu KW w zakładach pracy i POP.

Innym zadaniem, wyznaczonym przez instancję wojewódzką, było skrócenie drogi na linię KW — POP. Odbywa się to poprzez obsługę co najmniej 5 zebrań partyjnych w miesiącu — przez każdego pracownika politycznego KW, przeprowadzenie przez każdego z nich przynajmniej 2 razy w roku szkoleń partyjnych lub wykładów lektorskich na szczeblu POP lub instancji partyjnej.

Z inicjatywy Wydziału Politycznego — Organizacyjnego KW powołano 87 osobowy aktyw partyjny bezpośrednio odpowiedzialny za pracę najsłabszych POP w województwie. Zobowiązano POP i KZ działające w Urzędzie Wojewódzkim, WZGS, WZRKiOR i Kuratorium Oświaty i Wychowania do bieżących kontaktów aktywu partyjnego z POP na szczeblu najniższym, do współpracy współdziałania i udzielania pomocy w realizacji złożonych problemów. Efekt tych działań ocenić będzie bliżej można na podstawie ocen przeprowadzonych w czasie, rozpoczynających się właśnie, zebrań sprawozdawczych POP.

Godnym do odnotowania przedsięwzięciem, wprowadzonym po IV

DOKOŃCZENIE NA STR. 3

JAK MINĄŁ ROK 1987

STYCZEŃ: W związku z powierzeniem Czesławowi Staszczakowi stanowiska podsekretarza stanu w MSW plenum KW PZPR zwołało Go z funkcji I sekretarza KW. Nowym pierwszym sekretarzem KW wybrano Józefa Oleksego, dotychczasowego kierownika Biura CKR. ■ KM-G w Radzynie Podlaskim zorganizował cykl spotkań pn. „Trybuna Obywatelska” — konfrontowano poglądy w sprawie funkcjonowania handlu — pracowników handlu z poglądami mieszkańców Radzyna. ■ Do kampanii sprawozdawczo-wyborczej przystąpił Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego.

LUTY: WRN uchwalila plan i budżet województwa. Plan zakładał zmodernizowanie ponad 2 tys. ha, modernizację 100 km dróg na potrzeby rolnictwa, wybudowanie 1800 mieszkań, w tym prawie 900 w budownictwie uspołecznionym, wybudowanie prawie 100 km sieci wodociągowej i ponad 10 km sieci kanalizacyjnej. Budżet określono na 16 mld zł — wyższy o 19% niż w 1986 roku. ■ Przed zapowiedzianym IV Plenum KC odbyły się we wszystkich rejonach województwa spotkania I sekretarzy POP. Wypracowano wiele wniosków do dalszej działalności partyjnej. ■ Powołano kolejne nowe POP — tym razem w zakładzie Remontowym Energetyki w Białej Podlaskiej.

MARZEC: W domu Radzieckiej Nauki i Kultury w Warszawie zaprezentowałyśmy dorobek wieloletniej współpracy województwa i obwodu brzeskiego BSRR, inaugurując obchody 70-tej rocznicy Rewolucji Październikowej. ■ Wicepremier Józef Kozioł, w trakcie swojego pobytu w województwie, odwiedził Białskie Fabryki Mebli i Stadnię Koni w Janowie. ■ II Wojewódzki Zjazd Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego określił program działań — nowym przewodniczącym wybrano Jana Frytę. ■ ZW ZSMP zainaugurował IX Dekadę Kół ZSMP, pod hasłem „Jedność praw i obowiązków gwarancją naszej aktywności”.

KWIECIEŃ: ZPW „Bławena” ma nowego dyrektora. Konkurs wygrał Józef Klepacki. ■ I sekretarz KW, Józef Oleksy, spotkał się z ordynariuszem Diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej, ks. biskupem Janem Mazurem. ■ Pierwszym województwem, w którym złożył wizytę ambasador ZSRR, W. Browikow, było woj. białkopodlaskie. ■ W kilkadziesiąt lat po wojnie odkryto nieznaną grob radzieckiego żołnierza. Prochy przeniesiono na cmentarz żołnierzy radzieckich. ■ Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski odznaczyła Rada Państwa Wojewódzki Szpital Zespolony a społeczeństwo ufundowało tej placówce sztandar. ■ Rozpoczęła swoją działalność Rada Społeczno-Gospodarcza przy WRN.

MAJ: 1 Maja — społeczeństwo województwa, w podniosłym i radosnym nastroju obchodziło Święto Pracy. Z tej okazji, w obywatelskim czynie społecznym wzięło udział 57 tys. osób, wartość prac — 14 mln zł. ■ W kolejną rocznicę powstania ZMS i ZMW na spotkaniu pokoleń przedyskutowano wspólczesne funkcje ruchu młodzieżowego. ■ Po kilkuletniej przerwie studenci AWF przeprosili „Juwenalia”. ■ W województwie zorganizowaliśmy Dni Kultury NRD. ■ KZ PZPR Białskich Fabryk Mebli zorganizował seminarium poświęcone grupowym formom organizacji pracy. ■ I sekretarz KW, Józef Oleksy, spotkał się z przebywającą na Podlasiu delegacją Czechosłowackiej Partii Ludowej. ■ W III Międzynarodowym Maratonie Zwycięstwa, na trasie Biała Podlaska — Brześć, zwyciężył Janusz Rewczuk z miejscowego AZS-u. ■ Harcerze zakończyli Alert — „Zdrowa przyroda — zdrowy człowiek”. ■ „Słowo Podlasia” opublikowało poglądy czytelników o gazecie. Najmniejszym zainteresowaniem cieszą się teksty o wydarzeniach politycznych! Dlaczego? Tej tajemnicy „Słowo” nie zdradziło. ■ W PGR Ko-

roszczyn przebywała grupa pracowników rolnych Sowchozu im. 60-lecia KPB, z Rejonu Bierzowskiego.

CZERWIEC: Tadeusz Porębski, czł. BP KC, spotkał się z aktywnym partyjnym województwa — mówiono o sposobach realizacji postanowień IV Plenum KC. ■ RSW „Prasa—Książka—Ruch” jest już kolejnym czterdziestolatkim. Zyczymy sto lat. ■ W Białej Podlaskiej przebywał ambasador Koreańskiej Republiki Ludowo-Demokratycznej w Polsce — O Man Sok. ■ Powstał Wojewódzki Oddział Polskiego Towarzystwa Przyjaciół ONZ. ■ Pierwsi absolwenci Studium Organizacji i Zarządzania, białkopodlaskiej szkoły dyrektorów, zasilili kadry kierowniczą przedsiębiorstw. ■ W telewizyjnym turnieju gmin stanęły w szranki, Konstantynów (białkopodlaskie) i Boćki (woj. białostockie).

LIPIEC: Z okazji „Święta Odrodzenia” odbyła się w Domu Socjalnym ZPW „Bławena” uroczysta sesja WRN, RW i RM PRON. Wiele osób udekorowano, za ich pracę i działalność, wysokimi odznaczeniami państwowymi. ■ W Radzynie i Międzyrzeczu Podlaskim przebywały delegacje z Kobrynia i Prużan. ■ Podpisano porozumienie o współpracy handlowej między Obwodowym Wydziałem Handlu w Brześciu w WPHW w Białej Podlaskiej. ■ Z udziałem wicemarszałka Sejmu, Mieczysława F. Rakowskiego działacze partyjni i społeczni, w kolejnej dyskusji panelowej, próbowali odpowiedzieć — Co to znaczy popierać reformę? Szukali przyczyn niespełnionych oczekiwań poprzednich prób reform. Wskazywali również na sojuszników reform i możliwości ich pozyskiwania.

SIERPIEŃ: W Białce k/Parczewa zorganizowano obóz „Awangarda XXI”. Przez prawie trzy tygodnie młodzież realizowała ambitny program — z myślą o przyszłym wieku. Na zaproszenie uczestników przebywali na obozie: S. Ciosek — sekretarz KC PZPR, A. Kwaśniewski — minister d/s młodzieży, Józef Oleksy — I sekretarz KW, B. Borysiuk — sekretarz ZG TPPR, oraz R. Kłosowski i R. Wilhelm — aktorzy. Młodzież spotkała się także z kosmonautą M. Hermaszewskim — komendantem WOSL w Dęblinie oraz odwiedziła Brześć. ■ Wykupiono majątek bankruta! w Rokitnie — na tej bazie powołano Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Państwowe Przemysłu Terenowego w Białej Podlaskiej, z siedzibą w Rokitnie.

WRZESIEŃ: W 48 — rocznicę września, społeczeństwo oddało hold poległym w II wojnie światowej. ■ Ponad 65 tys. dzieci i młodzieży rozpoczęło nowy rok szkolny. Uczy ich ponad 4600 nauczycieli. ■ W końcu zakończono, ciężkie w tym roku żniwa. Osiągnięto plony w granicach 28,5 q/ha. Najlepiej wyspało pszenżyto. Rekordowe plony uzyskali: J. Józwiak z Hruszniewa — 70 q/ha jęczmienia, M. Konon z Podedwórze — 68 q/ha pszenicy oraz WOPR Halasy — 28 q/ha rzepaku i 54,4 q/ha pszenicy — osiągnięte na dużych arealach. ■ Z udziałem Józefa Baryły — czł. BP KC Jerzego Wilka — wiceprzewodniczącego CKKR, obradowali wspólnie KW PZPR i WKKR. Rozważano o możliwościach zwalczania subiektywnych przeszkód w gospodarce. ■ Grono wybitnych filozofów polskich wzięło udział w konferencji teoretycznej w Białce k/Parczewa nt. „Tradycje myśli marksistowskiej i socjalistycznej a kształtowanie świadomości społecznej w Polsce. ■ Ruszyła nowa krochmalnia w Przewłocze.

PAŹDZIERNIK: Rozpoczęły się zajęcia w Studium Wiedzy o ZSRR. Swoją wiedzę dzielą się ze słuchaczami studium, naukowcy moskiewscy. ■ Swoje święto obchodzili żołnierze, milicjanci i nauczyciele. Były nominacje na wyższe stopnie, odznaczenia i uśmiech dziecka. ■ Marian Orzechowski, czł. BP KC i minister spraw zagranicznych spotkał się z załogą Białskich Fabryk Mebli. ■ Nawiązano bezpośredni kontakt z teatrem „Studio”. Jest nadzieja na nowe propozycje kulturalne. ■ Uruchomiono przedszkole na os. Jagiellońskim w Białej Podlaskiej. ■ Wojewódzkie Zebrańie Sprawozdawczo-Wyborcze Delegatów WPZZ przyjęło dokumenty programowe i wybrało nowe władze — przewodniczącym został Jan Guz. ■ W Komarówce Podlaskiej przeprowadzono „Dni terenowej pracy partyjnej” — jest to nowa forma pracy partyjnej.

LISTOPAD: Na terenie województwa przebywała delegacja Estońskiej SRR, z sekretarzem KC KPE Nikołajem P. Ganuszem. ■ W rocznicę Wielkiego Października w wielu środowiskach odbyły się uroczyste akademie i wieczornice — w uroczystościach wojewódzkich wzięli udział przedstawiciele Ambasady ZSRR i delegacja z Brześcia. ■ Z tej samej okazji odbyło się szereg spotkań kierownictwa KW PZPR z zasłużonymi działaczami ruchu robotniczego. ■ I sekretarz KW, wojewoda białkopodlaski i ks. biskup Jan Mazur — ordynariusz Diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej, przeprowadzili wspólne rozmowy — dogadamy, kolejne. ■ W ogólnonarodowym referendum wzięło udział 2/3 obywateli naszego województwa, potwierdzając, że obchodzą ich sprawy kraju. ■ Odwiedził województwo wiceprzewodniczący Rady Państwa, przewodniczący CK SD, Tadeusz Witold Młynczak. ■ Straż pożarna ma nową strażnicę, otrzymała również za swoją działalność sztandar. Na uroczystości byli: Czesław Staszczak — wiceminister MSW i Józef Oleksy — I sekretarz KW. ■ I sekretarz KW zaprosił na spotkanie kilkudziesięcioposobową grupę bezpartyjnych. Przez wiele godzin dyskutowano o ważnych problemach województwa i kraju.

GRUDZIEŃ: Tradycyjną „Barbórkę” obchodzili górnicy skalni w Kornickich Zakładach Kredowych. ■ Oddano do użytku piekarnię mechaniczną w Białej Podlaskiej, o mocy przerobowej 18 t. ■ Woda popłynęła do 365 gospodarstw wiejskich w gm. Kodań, gdzie uruchomiono 13 km sieci wodociągowej. ■ Na Osiedlu Młodych w Białej Podlaskiej podłączono na „gwiazdkę” 600 telefonów. ■ Kolejny dobry rok w budownictwie. Prawie 900 mieszkań w budownictwie uspołecznionym w 1987 r. to dobry prognostyk na rok 1988. ■ 57 mieszkań otrzymali nauczyciele na wsl. ■ I sekretarz KW, wojewoda białkopodlaski i przewodniczący RW PRON skierowali do zakładów pracy list wzywający do przedsiębiorczości i inicjatywy na każdym stanowisku pracy. ■ „Nigdy tak wiele nie zależało od nas samych” — pod takim tytułem I sekretarz KW wypowiedział się w „Słowie Podlasia” o minionym 1987 roku. ■ Był to rok pomysły dla mieszkańców i gospodarki województwa — stwierdzono na wspólnym posiedzeniu Egzekutywy KW PZPR, Prezydium WK ZSL i WK SD.

Opr. (mir.)

O PARTII I PRACY PARTYJNEJ W BIALSKOPODLASKIEM W 1987 ROKU

DOKOŃCZENIE ZE STR. 1

Plenum KC przez nasze KW, są dni terenowej pracy partyjnej. W roku 1987 tą formą pracy objęliśmy instancję partyjną w Komarówce. Opinie na ten temat, wyrażone przede wszystkim przez miejscowych aktyw i organizatorów, pozwalają potwierdzić zasadność tej formy pracy i zobowiązują do jej kontynuowania w innych instancjach w roku 1988.

Za ważną inicjatywę uznajemy wzmocnienie poszczególnych Wydziałów KW czynnikiem społecznym. W miesiącu listopadzie, ubiegłego roku, powołaliśmy grupy społeczne instruktorów Wydziału Polityczno-Organizacyjnego KW, których zadaniem jest opieka i kontakt z przydzielonymi instancjami partyjnymi. Uważamy, że dobrze by było powołać takich instruktorów w instancjach gminnych, miejsko-gminnych i miejskich.

Bardzo ważnym, nowym elementem w pracy wojewódzkiej organizacji partyjnej w roku 1987, było coraz szersze wychodzenie do bezpartyjnych — zapraszanie ich na plenarne posiedzenia, na spotkania z I sekretarzem KW, konsultowanie z nimi ważnych spraw dla województwa itp.

W ramach przygotowywania się do II etapu reformy gospodarczej z inicjatywy I sekretarza KW, Józefa Oleksego, odbyło się w KW kilka dyskusji panelowych nt.: funkcjonowania naszych przedsiębiorstw, zakładów i podstawowych organizacji partyjnych w nowych warunkach reformowania gospodarki i demokratyzacji życia społecznego. Jest to forma godna upowszechniania zarówno na szczeblu wojewódzkim, ale przede wszystkim na szczeblu podstawowym, w zakładach i przedsiębiorstwach.

Wiele wysiłku skierowano w 1987 roku na przygotowanie i przeprowadzenie kampanii politycznej

związanej z ogólnonarodowym referendum. Mimo nierozstrzygającego wyniku uzyskanego w referendum, udział 2/3 uprawnionych do głosowania obywateli naszego województwa i oddających w 2/3 głosy na „tak” potwierdza wysoką aktywność polityczną społeczeństwa białskopodlaskiego.

Wszystkie kampanie polityczne prowadzone w roku 1987 ukazały zarówno dodatnie jak i ujemne strony działania partyjnego na wszystkich szczeblach. Wywarły niewątpliwie wpływ na pracę wewnątrzpartyjną, były odzwierciedleniem kondycji partii, jej wartościowości i ideowości. Na ich podstawie można dokonywać ocen. Są one dokonywane. Po IV Plenum KC przyjęto jednolity system ocen efektywności pracy instancji i organizacji partyjnych w całej partii. Prowadzona pilotażowo taka ocena w miesiącu lipcu, dostarczyła wiele cennych uwag i wniosków o pracy partyjnej, skuteczności jej oddziaływania na środowisko. Oceny te będą prowadzone w miesiącu styczniu, każdego roku, w całej partii.

Mówiąc o skuteczności działania partii należy stwierdzić, że w dużym stopniu zależy ona od tego, ilu nas jest, jacy jesteśmy i czy znajdujemy się wszędzie tam, gdzie rozstrzyga się realizacja spraw najważniejszych.

Nie sposób w tym miejscu, przy okazji refleksyjnego spojrzenia na rok 1987, nie odnieść się do aktualnego stanu wojewódzkiej organizacji partyjnej. Liczy ona na koniec roku 13.690 członków i kandydatów partii. Stanowimy 6,5% dorosłej części społeczeństwa i 16% ogółu zatrudnionych w gospodarce społecznej województwa.

Upartyjnianie dorosłej części społeczeństwa województwa nie jest jednak równomierne. Na przykład w gminach: Dębowa Kłoda, Podedwórze — przekracza 10%. Natomiast w gminach: Kąkolewnica Międzyrzec Podlaski, Rossosz, Biąła Podlaska sięga zaledwie 3,5%.

Nasza partia na terenie województwa jest zorganizowana w 978 POP i OOP. Od X Zjazdu partii przybyło 17 nowych POP, szczególnie w zakładach pracy. Na terenie miast działa 299 POP skupiających 6.195 członków i kandydatów partii na wsi działa 611 POP z 7.480 członkami i kandydatami. Mimo podejmowanych działań przez instancje stopnia podstawowego w dalszym ciągu niezadawalający jest postęp likwidacji tzw. „białych plam”. W 144 wsiach, na 653 w województwie, nie mamy organizacji partyjnych.

Ważnym wskaźnikiem skuteczności pracy partii jest wzrost jej szeregów. Niestety, ten wskaźnik w naszym województwie jest niski. W ciągu 1987 r. przyjęliśmy w skali województwa 525 kandydatów a w roku 1986 — 518 kandydatów. Najlepsze okazały się w realizacji tego zadania instancje partyjne w: Małaszewiczach, Janowie Podlaskim, Radzyniu Podlaskim i Piszczacu, a najgorsze w: Kąkolewnicy Komarówce, Wisznicach, Rossoszu i Olszance.

Robotnicy w wojewódzkiej organizacji partyjnej stanowią 28,1%, a jeszcze w roku 1986 stanowili 30,1%. Najlepszy procentowy wskaźnik upartyjnienia czynnych zawodowców robotników osiągnęły instancje w Radzyniu Podlaskim i Parczewie natomiast najgorszy w mieście Biąła Podlaska. Chłopi stanowią 25,2% składu wojewódzkiej organizacji partyjnej. Największym upartyjnieniem wśród tej klasy społecznej legitymują się gminy: Podedwórze Dębowa Kłoda, Sosnowka a najmniejszym gminy: Międzyrzec Podlaski, Kąkolewnica i Wisznice.

Do mankamentów naszej pracy należy również zaliczyć niesystematyczność i nierównomierność rozbudowy szeregów partyjnych przez podstawowe ogniwa. W roku 1987 odnotowaliśmy 355 POP (tj. 36,2%) które od przeszło 2 lat nie przyjęły żadnego kandydata do partii.

W roku 1987 wzrosła liczba skreślonych i wydalonych z partii ze 172 w 1986 do 227 towarzyszy w roku 1987. Z dorobku pracy wewnątrzpartyjnej 1987 r. nasuwa się szereg wniosków do pracy w roku 1988 i latach następnych. Podstawowym z nich, wysuwającym się na pierwszy plan to: upór i konsekwencja w realizacji uchwał partyjnych ze strony wojewódzkiej organizacji partyjnej, organizacji miejskich i gminnych, podstawowych ogniw partii i wszystkich członków partii.

Stanisław GDALA
Kierownik Wydziału
Polityczno-Organizacyjnego
KW PZPR

Niesprawiedliwą jak się również później okazało, niczym nieuzasadnioną decyzją Komitet Wykonawczy Międzynarodówki Komunistycznej rozwiązał w 1938 r. KPP. Był to straszny cios dla lewicy polskiej, szczególnie dla aktywnych działaczy polskiego ruchu robotniczego. Znaczna część zawiedzionych działaczy udała się na emigrację, duża liczba rozczarowanych zaprzestała od tej chwili jakiegokolwiek działalności, jeszcze inna grupa w trwodze czekała na rozwój wydarzeń w kraju, a szczególnie w Europie, bowiem wielkimi krokami zbliżał się tragiczny dla naszego państwa — rok 1939. W tej sytuacji sprawą najtrudniejszą dla polskich komunistów był brak partii oraz zakaz KW MK jej odbudowy z własnej inicjatywy. Natomiast istniejąca sytuacja wymagała od komunistów natychmiastowego działania. Poczucie dyscyplinowego działania, obawa przed prowokacją, wiązały komunistów przed podjęciem jakiegokolwiek decyzji bez udziału kierownictwa Międzynarodówki. Z dyskusji, która rozgorzała w kręgach polskich komunistów wyłoniły się z grubsza rzecz biorąc trzy stanowiska:

- część uważała, że nie należy tworzyć zwartych zespołów organizacyjnych, a ograniczyć się do luźnych kontaktów,
- inna grupa wypowiadała się również przeciwko tworzeniu organizacji komunistycznej, ale równocześnie uzasadniła konieczność działania w organizacjach demokratycznych i radykalnych Polski podziemnej,
- wreszcie zwolennicy najbardziej aktywnego programu działania postulowali utworzenie ściśle zakonspirowanej kadrowej organizacji komunistycznej, podjęcie walki z hitlerowskim okupantem i działalności propagandowej.

Poczynając od pierwszych miesięcy okupacji reaktywowali oni stare kontakty i utworzyli własną konspirację. W Warszawie rozpoczęła działalność organizacja „Spartakus”, w Krakowie grupa komunistów i lewicowych ludowców. Równocześnie byli członkowie KPP i KZMP działali konspiracyjnie w luźnych kołach. W Ostrowcu Świętokrzyskim w maju 1940 r. powołano do życia Zjednoczenie Robotniczo-Chłopskie. W Warszawie w połowie 1940 r. na zebraniu zwołanym z inicjatywy byłych członków Związku Zawodowego Transportowców postanowiono utworzyć komunis-

tyczną organizację antyfaszystowską i formację wojskową — Czerwoną Milicję, którą następnie przemianowano na Rewolucyjne Rady Robotniczo-Chłopskie, oraz postanowili wydawać pismo „Sierp i Młot”. Z kolei w Warszawie grupy byłego aktyw KPP utworzyły Stowarzyszenie Przyjaciół ZSRR, powołując jednocześnie własną organizację wojskową Gwardię Robotniczą oraz wydawać pismo „Więści ze Świata”. W Warszawie rozpoczęła działalność grupa L. Krasieńskiego, tzw. „Grupa Romana”. W powiecie rybnickim powstała grupa „Czerwona Pomoc”. W Krakowie uformowała się grupa I. Fika i M. Lewińskiego, która opracowała pierwsze dokumenty programowe. W Łodzi powo-

stawiono do Komitetu Wykonawczego III Międzynarodówki. Jednakże ówczesna sytuacja międzynarodowa nie sprzyjała dążeniom komunistów. Stosunek ten stopniowo zaczął ulegać zmianie dopiero od połowy 1940 roku. Latem tego roku Wanda Wasilewska i Alfred Lampe wysłali w tej sprawie memoriał do Stalina. W odpowiedzi na memoriał, do głównych ośrodków komunistów Polski na terenie ZSRR przybyły ekipy Komitetu Wykonawczego Międzynarodówki Komunistycznej dla przeprowadzenia rozmów i rozpo-

UTWORZENIE P P R

stał Ogólnopolski Komitet Sabotażowy, przemianowany następnie na Front Walki za Waszą i Naszą Wolność. Podobne organizacje działały w okręgu radomsko-kieleckim, na Lubelszczyźnie, w Wielkopolsce oraz na terenie Zagłębia Dąbrowskiego i Śląska. Prawie wszystkie wyżej wymienione organizacje powstały jako wynik współdziałania komunistów z jednolitifrontowymi socjalistami i lewicą chłopską. Koncepcje programowe reprezentowane przez większość aktyw i działaczy powyższych organizacji zawierały dwa główne elementy. Hegemonię klasy robotniczej w walce wyzwolenczej narodu polskiego oraz związku sprawy niepodległości Polski ze zwycięstwem ZSRR nad III Rzeszą. Dopiero rozwój sytuacji na froncie zmusił do zmiany strategii organizacji oraz form działania.

Odmienne losy spotkały uchodźców wrześnieńskich byłej KPP, którzy znaleźli się na ziemiach wschodnich. Największe skupiska uchodźców stanowiły: Białystok, Lwów, Wilno. Zdecydowana większość z nich starała się aktywnie uczestniczyć w życiu politycznym. Głównym problemem nurtującym środowisko polskich komunistów w Związku Radzieckim była sprawa utworzenia w kraju marksistowskiej partii. W związku z tym wielu komunistów zwracało się w tej

część wstępnych przygotowań do odbudowy partii w Polsce. Wokół KW MK skupiała się coraz liczniejsza grupa polskich działaczy komunistycznych, którzy uzyskali jej zgodę na odbudowę partii w Polsce. W lipcu — sierpniu 1941 roku spośród komunistów polskich przebywających w ZSRR, utworzona została Grupa Inicjatywna, która miała być przerzucona do kraju i po nawiązaniu kontaktów z działającymi w podziemiu organizacjami komunistycznymi wspólnie odbudować partię. W skład tej grupy wchodził m.in. Marceł Nowotko, Paweł Finder, Anastazy Kowalczyk, Augustyn Micał, Bolesław Mołojec, Feliks Papliński, Lucjan Partyński, Czesław Skoniecki, Roman Sliwa, Jan Turlejski. Na spotkaniu z Georgi Dymitrowem, przewodniczącym KW MK ustalono, że kierownictwo grupy obejmą M. Nowotko, P. Finder i B. Mołojec. Opracowano pierwszy projekt odezwy programowej PPR.

Inni otrzymali zadania utworzenia organizacji partyjnych w poszczególnych regionach kraju. Jednocześnie rozpoczęła się dyskusja nad charakterem i założeniami programowymi partii. Rezultatem tych dyskusji była odezwa programowa PPR. W drugiej połowie września 1941 roku Grupa Inicjatywna miała się udać na teren okupowane. Jednakże na skutek ofensywy niemieckiej musiała ewakuować się do Ufy. Ostatecznie odłot pierwszej grupy do kraju nastąpił 27 grudnia 1941 r. W składzie jej znaleźli się: Nowotko, FINDER, Skoniecki, Kartin, Rutkiewiczowa i Mołojec. 28 grudnia wylądowali na spadochronach w okolicy Wiązownej pod Warszawą. Po tygodniu odleciała z Moskwy pozostała część uczestników grupy. Zimą i wiosną 1942 r. już po utworzeniu partii na teren Polski przetrzeni zostali również inni działacze komunistyczni. 5 stycznia 1942 roku w Warszawie odbyło się zebranie założycielskie Polskiej Partii Robotniczej. Uczestniczyli w nim przedstawiciele Grupy Inicjatywnej P. FINDER, ZWW — F. Łęczycki i W. Dąbrowski, „Proletariusza” — J. Rydygier i SP ZSRR — E. Bronisławski. Przedstawiciele komunistycznych organizacji krajowych i Grupy Inicjatywnej podjęli decyzję o utworzeniu partii, zatwierdzając jednocześnie odezwę informującą o powstaniu PPR. Zebrani postanowili rozwiązać dotychczasowe organizacje rewolucyjne, wzywając wszystkich członków, by zgłosili swój akces do PPR i podporządkowali się jej kierownictwu.

Po upływie kilku miesięcy prawie wszystkie dotychczasowe organizacje rewolucyjne opowiedziały się za PPR i wstąpiły w jej szeregi. PPR skupiła konspiracyjne organizacje komunistyczne oraz związane z nimi grupy jednolitefrontowych socjalistów, radykalnych ludowców i aktywistów klasowych związków zawodowych. Mimo teroru hitlerowskiego i skomplikowanej sytuacji politycznej, PPR w stosunkowo krótkim okresie rozwinęła się organizacyjnie, objęła zasięgiem swej działalności prawie całe Generalne Gubernatorstwo, oraz część ziem włączonych bezpośrednio do III Rzeszy. W 1942 r. utworzono Komitet Centralny. Skład jego ze względu na liczne aresztowania i warunki okupacyjne, wielokrotnie ulegał zmianie. W skład KC podczas okupacji wchodził m.in. Marceł Nowotko, Paweł FINDER, Anasztazy Kowalczyk, Bolesław Mołojec, Franciszek Malinowski, Bolesław Bierut, Franciszek Józwiak, Władysław Gomułka, Małgorzata Fornalska, Józef Wiczeorek, Aleksander Kowalski. Organ wykonawczy stanowiła grupa trzech członków KC zwana „trójką”. W okresie od stycznia do listopada 1942 r. tworzyli ją: Nowotko, FINDER, Mołojec. KC i aktyw w pierwszym okresie swej działalności najwięcej uwagi skupiały na utworzeniu sieci organizacyjnej PPR. Partię budowano w oparciu o leninowskie zasady organizacyjne. Struktura partii opierała się na centralizmie demokratycznym. Kierowniczy organ stanowił Komitet Centralny, któremu

podporządkowane były komitety obwodowe, tym z kolei podlegały komitety okręgowe, podokręgowe, kierujące pracą niższych szczebli partyjnych — komitetami dzielnicowymi, powiatowymi, rejonowymi i terenowymi. Najmniejszymi jednostkami organizacyjnymi były komórki partyjne, tworzone w zakładach pracy bądź w miejscu zamieszkania. W miarę rozwoju ogniw partyjnych skonkretyzowano podział na obwody, nadając im numerację i nazwę od miasta wojewódzkiego: obwód I — warszawski, którego trzy okręgi: Warszawa Miasto, Lewa Podmiejska i Prawa Podmiejska, podlegały bezpośrednio KC, obwód II — lubelski, III — radomsko-kielecki, IV — krakowski, V — śląsko-zagłębiowski i VI — łódzko-poznański.

Szeregi partyjne nieustannie rosły, choć rozwój ten hamowany był represjami okupanta. Stan liczebny PPR w końcu lipca 1942 r. osiągnął około 6 tys. członków, by pod koniec 1942 wzrosnąć do 8 tys. Z tej liczby tylko trzecią część stanowili członkowie dawnej KPP. Pozostali rekrutowali się z nowych środowisk robotniczych, chłopskich i inteligentkich. Obok dawnych komunistów do partii zgłaszali akces byli socjaliści i ludowcy, a także ludzie nie zorganizowani politycznie, zwłaszcza młodzież. Wraz z zorganizowaniem działalności rozpoczęto wydawać prasę partyjną. Stanowiła ona główną formę popularyzowania jej programu i agitacji politycznej. Centralnymi organami były: dwutygodnik „Trybuna Wolności”, miesięcznik „Trybuna Chłopska” oraz pismo wewnątrzpartyjne „Okólnik”. Od 1 lutego 1942 r. aż do wybuchu powstania warszawskiego systematycznie ukazywała się „Trybuna Wolności”. Ukazywały się również pisma komitetów obwodowych i okręgowych m.in.: „Głos Warszawy”, „Trybuna Lubelska”, „Trybuna Ludowa” (Kraków), „Trybuna Śląska”, „Trybuna Zagłębia”, „Trybuna Ludu” (Łódź), „Głos Łodzi”, „Głos Poznania”, „Trybuna Podkarpacka”.

W ciągu 1942 roku mimo licznych strat w ludziach (zginęli m.in. M. Nowotko, P. FINDER, M. Fornalska, Kowalczyk, Malinowski, J. Winiarek i inni) PPR okrzepła i stała się poważną siłą polityczną formującą program walki o narodowe i społeczne wyzwolenie. Realizując go, partia rozpoczęła walkę zbrojną przekonywując do niej coraz szersze kręgi społeczeństwa. Dzięki utworzeniu PPR radykalnie zmieniła się sytuacja rewolucyjnego nurtu polskiego ruchu robotniczego, nastąpiła jego aktywizacja, powstały realne przesłanki połączenia walki o wyzwolenie narodowe z walką o wyzwolenie społeczne.

Skończył się kryzys polityczny spowodowany decyzją Komitetu Wykonawczego III Międzynarodówki o rozwiązaniu KPP. Powstanie PPR oznaczało przywrócenie rewolucyjnemu ruchowi robotniczemu samodzielności politycznej.

Przed zebraniem

Z pytaniem o działania przygotowawcze zwróciłem się do Tow. Zenona Derlukiewicza — I sekretarza POP Podlaskich Zakładów Meblarskich Spółdzielni Pracy „Stolarz” w Białej Podlaskiej i do inż. Wiesława Janickiego prezesa zarządu.

Zenon Derlukiewicz — Za rok ubiegły, a także na podstawie uchwały programowej zebrania sprawozdawczo-wyborczego na bieżącą 5-letnią kadencję skonkretyzujemy zadania na rok 1988. Dokonamy również oceny przygotowania spółdzielni do funkcjonowania w warunkach wdrażania mechanizmów II etapu reformy gospodarczej. Chcemy, aby zebranie miało charakter dyskusyjny z krytyczną i twórczą dyskusją. Na zebranie zaprosimy prezesa zarządu, przedstawicieli rady nadzorczej i związku zawodowego a także aktyw bezpartyjnych, aby wspólnie przemyśleć sposoby jak najskuteczniejszego rozwiązywania problemów naszej spółdzielni w nowych warunkach. Chciałbym nadmienić, że członkowie naszej POP a także cała załoga jest dobrze przygotowana do oczekujących ją zadań, rozumie sens i istotę przemian ekonomicznych i politycznych.

Wiesław Janicki — Spółdzielnia nasza jest w stałej reorganizacji i poszukiwaniu najlepszych rozwiązań organizacyjnych, technologicznych i produkcyjnych. Początki przemian sięgają roku 1980. Przez trzy lata była przygotowywana bardzo trudna technologia wytwarzania mebli w intarsji, do tego przygotowaliśmy projekty maszyn, a następnie wytworzyliśmy 6 nowych maszyn wraz z oprządowaniem. Rozruch wstępny produkcji nastąpił w grudniu ubiegłego roku, a wybory finalne montowane są od 4 stycznia b.r. Wyroby te są wysokojakościowe. Zmniejszył się wsad materiałowy, koszt transportu dostaw materiałowych i koszt wywozu gotowej produkcji o 2/3. Zmniejszyła się także energochłonność wytwarzania. Podjęta produkcja mebli w intarsji zmusza załogę do zwiększania wydajności pracy i poprawy jakości, daje satysfakcję fachowcom i stwarza możliwości do wykazywania się zdolnym pracownikom i pociągnięcia za sobą innych. Zapotrzebowanie przekracza nasze możliwości. Zebranie sprawozdawcze POP będzie szczególną okazją do przedyskutowania perspektyw rozwoju naszej Spółdzielni.

Notował:

Mirosław Lubaszewski

Opracował: J.H.

KAMPANIA SPRAWOZDAWCZA CZY OCENA PRZEBYTEJ DROGI?

Minał rok od zebrań sprawozdawczo-wyborczych w POP, pierwszy pięcioletniej kadencji. Zgodnie z zapisem Statutu PZPR czas ocenić pracę partyjną za ten okres. Nikt w partii nie chce robić z zebrań sprawozdawczych w POP nowej kampanii — natomiast chcemy wszyscy aby POP rzetelnie, z wielką uwagą przeanalizowały swoją ubiegłoroczną działalność, podsumowały osiągnięcia, oceniły porażki, skorygowały i uzupełniły długofalowe plany działania.

Przed zebraniem sprawozdawczym w POP postawiono dwa cele. Pierwszy to, ocena stopnia realizacji uchwały zebrania sprawozdawczo-wyborczego POP na 5-letnią kadencję oraz konkretyzacja przedsięwzięć zaplanowanych do wykonania w 1988 roku. Drugi — ocena przygotowania zakładu pracy (środowiska) do funkcjonowania w warunkach wdrażania mechanizmów II etapu reformy gospodarczej oraz rozwoju samorządności i inicjatywy załóg oraz lokalnych społeczności.

Wskazane jest aby referat sprawozdawczo-programowy zawierał:

- ocenę efektów działań POP od X Zjazdu,
- ocenę rozwoju i zwartości szeregów partyjnych,
- omówienie stylu funkcjonowania POP,
- określenie potrzeb i możliwości działania POP,
- samoocenę swojej pracy i ocenę realizacji indywidualnych zadań
- ocenę poziomu pracy w poszczególnych obszarach pracy partyjnej przedstawioną przy zastosowaniu jednolitego dla całej partii systemu oceny efektywności pracy organizacji partyjnych,
- wnioski do pracy partyjnej na 1988 rok.

Oprócz referatu porządek zebrania winien przewidywać informację kierownictwa zakładu (instytucji, administracji terenowej) o przygotowaniu do ich funkcjonowania w warunkach II etapu reformy i dalszej demokratyzacji życia społecznego.

Z informacji tej ma wyniknąć:

- jakie są wyniki gospodarowania

i efekty pracy zakładu (instytucji, środowiska),

— jak zakład (instytucja itd.) jest przygotowana do nowych warunków funkcjonowania,

— jakie są podejmowane działania w celu poprawy istniejącej sytuacji

Te dwa wystąpienia (referat, informacja kierownictwa zakładu) winny stanowić podstawę do dyskusji, która ma odpowiedzieć na pytania i wątpliwości zawarte w w/w materiałach. Zebranie należy zakończyć przyjęciem uchwały zadaniowej na 1988 rok, która ma być zestawem konkretnych zadań na rok bieżący,

I jeszcze jedna uwaga! Nie róbcie z zebrań sprawozdawczych kampanii politycznej.

Kilka uwag o tym jak przygotować się do zebrania sprawozdawczego — oczywiście nie jest to żadną receptą. Zebranie to powinno być impulsem do zaangażowania w jego przygotowanie wszystkich członków POP a nie tylko sekretarza czy egzekutywy. Każdy z członków winien wnieść swoją „cegielkę”. Na egzekutywie (sekretarzu) spoczywa natomiast dobre (czytaj: wręcz wzorowe) przygotowanie zebrania pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Unikać należy formalizmu i celebry na rzecz konkretów. Członkowie POP i ich organa wykonawcze winny mieć świadomość, że nie wszystkie problemy poruszane na zebraniu mogą być rozwiązane przez POP, że do wielu spraw trzeba zaangażować szersze grono, że trzeba połączyć siły aby rozwiązać problemy, wykonać określone zadania.

Stąd sugestia aby były to zebrania otwarte, z udziałem bezpartyjnych, przedstawicieli samorządu, związków zawodowych, sojuszników partii, organizacji młodzieżowych — wszystkich tych, którym bliskie są sprawy naszego jutra.

Dyskusja na zebraniu stanowić winna podsumowanie codziennej aktywności i działalności każdego członka partii, każdego uczestnika zebrania.

Myślę, że właściwe wykorzystanie tych kilku uwag winno przynieść zakładane efekty ale dopiero codzienna mozolna praca pozwoli na realizację postawionych zadań.

(mir)

Agitację polityczną w duchu postępowej myśli socjalistycznej i rewolucyjnej prowadzono nie tylko wśród robotników, rzemieślników, biedoty wiejskiej i służby folwarcznej ale także wśród innych warstw społeczeństwa, głównie starszej młodzieży szkolnej.¹⁰

Wybitny działacz PPS w Białej Podl. tego okresu, bojowiec i agitator Jan Brodacki w 1938 r. w czasopiśmie „Z Pola Walki” wspominał te wydarzenia następująco: „Szerzonymi idej socjalistycznej w tym czasie byli na terenie Podlasia poprowadzeni już przez innych, nie znanych mi działaczy, towarzysze: Serafinowicz, Antoni Leszczyński, Tadeusz Kozłowski, Grzybowski i inni. W roku 1904 PPS na białkim gruncie stała już mocno i miała zorganizowanych robotników fabryki Raabego, tartaków, warsztatów ślusarskich i szewskich. Na czele zorganizowanych robotników stali wówczas towarzysze: Tadeusz Kozłowski, Adam Gruszecki, Stanisław Bączuk, Józef Janicki. Mając dobrze zorganizowany komitet PPS w Białej Podlaskiej, a za pośrednictwem towarzysza Sulimy ścisły kontakt z komitetem PPS w Siedlcach, zaczęliśmy szeroko zakrojoną agitację po miastach i wsiach. Przeprowadziliśmy kilka wygranych strajków ekonomicznych, co spopularyzowało nas wśród robotników fabrycznych. Po wsiach bibuła agitacyjna robiła swoje. Ludzie jedni drugim opowiadali, że szykuje się powstanie. Przez ludność wiejską byliśmy serdecznie przyjmowani, a ideologia głoszona przez nas zyskiwała coraz więcej zwolenników (...). Rozwijając naszą agitację przystąpiliśmy do agitowania żołnierzy w wojsku rosyjskim. Zawarłem znajomość z podoficerami w „Bragadnom Uprawleniu”, a to dlatego, że ten element będąc stosunkowo najinteligentniejszy, poszedł dość łatwo za hasłami rewolucyjnymi i przekonałem się, że bardzo dużo wojskowych z tego pułku było zorganizowanych. Był to pułk „Kałkaskij” z Kaługi stacjonujący w Białej Podlaskiej”.¹¹

W wyniku wzrostu świadomości rewolucyjnej w okresie wydarzeń 1905—1907 r. rozpoczęła swoją działalność na terenie Białej Podl. i regionu białkopodlaskiego także Polska Partia Socjalistyczna „Le-wica”.¹²

Za działalność rewolucyjną spadły na białkich działaczy surowe represje. Najtragiczniejszym ich przejawem było skazanie na śmierć i powieszenie czterech pracowników fabryki Raabego: Stanisława Barylewskiego, Ludwika Zycha, Stanisława Olesiejuka i Franciszka Makarskiego.¹³

Bazą społeczną rozgrywających się wydarzeń w latach 1905—1907 w Międzyrzeczu Podl. byli głównie robotnicy zakładów obróbki włosa tzw. robotnicy szpeciniarze. Mieli oni swój Związek Zawodowy, który działał przy lokalnej komórce Żydowskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej „Bund”. Głównym przywódcą „Bundu” w Międzyrzeczu Podl. był wówczas Elja Saul Szersznajder. W roku 1905 był on głów-

nym organizatorem strajków. Jako agitator działał obok Szersznajdera Szmul, Moszko Misztejn. Kierował w tym czasie Związkiem Zawodowym Robotników Szczeciniarzy.¹⁴

Po wybuchu rewolucji 1905 r. począwszy od 30 stycznia, gdy wybuchł strajk powszechny w Międzyrzecu Podl., fala strajków politycznych a także polityczno-ekonomicznych i ekonomicznych przetoczyła się przez miasta i wsie regionu białskopodlaskiego. Szczególnie dużo było strajków robotników rolnych, łącznie z takimi podczas których padały głosy by odebrać panom ziemię i ich samych wytępić jak np. w Puczcach k/Parczewu.¹⁵ Szczególne nasilenie strajków miało miejsce w powiecie radzyńskim gdzie doliczono się ich pięćdziesiąt pięć. Strajkami kierowała SDKPiI

słuszność i realizowali hasło „sami sobie”, które miało na celu uwolnienie chłopów spod kurateli dworu i plebanii. W wyniku realizacji tego hasła w 1914 r. było już na tym terenie 10 kółek rolniczych im. Stanisława Staszica, w tym najwięcej w radzyńskim bo aż 8.¹⁷

Okres przed odzyskaniem niepodległości przez Polskę w regionie białskopodlaskim to dopiero początki działalności późniejszych związków młodzieży. Właściwie większość aktywnych działaczy ówczesnych partii to ludzie młodzi, szczególnie w PPS. Najwcześniej bo już w 1916 r. pojawiły się pierwsze zastępy i drużyny harcerskie. Pierwsza została zorganizowana przy białskim gimnazjum przez działaczy niepod-

lirycznym, sugestywną rytmiką a jednocześnie bardzo mocnymi akcentami ideologii społecznej.¹⁹

Omówiony okres początków XX w. a szczególnie lata rewolucji 1905—1907 r. miały doniosły i dalekosiężny wpływ na dalsze dzieje regionu białskopodlaskiego. Proletariat miejski i wiejski umocnił się znacznie, okrzepł ideologicznie. „Efektywne” wyobrażenia ideologiczne działających wówczas partii robotniczych i chłopskich przetrwały się w bardziej lub mniej udane „efektywne” ich działania. W warunkach polskich efektywniejsze okazały się one w życiu narodowym niż społecznym co jednak nie pomniejsza ich znaczenia. Istotnym wydaje się też, że działalność ideologiczna omawianych partii spowodowała obnażenie ideologii burżuazyjnej jako klasowej i ideologii caratu jako klasowo-narodowej z ich czynników maskujących ówczesną politykę i ówczesną rzeczywistość.

doc. dr HENRYK MIERZWIŃSKI

Wybrane problemy z dziejów pracy ideologicznej partii i związków młodzieży w regionie białskopodlaskim

np. strajkiem 250 robotników folwarcznych w 1906 r.¹⁶

W latach 1905—1906 na terenie obecnego województwa białskopodlaskiego powstawały koła Polskiego Związku Ludowego m.in. w Komarówce Podl., Międzyrzecu Podl., Zahajkach, Wisznicach i Polubiczach. Wybitnymi działaczami PZL na tym terenie byli: Józef Rugała i młodzieżowy działacz zaraniarski wspomniany już K. Sawczuk. Prowadzili oni kolportaż wielu pism ludowych wzbogacając je równocześnie własnymi artykułami bądź utworami poetyckimi. W swojej działalności ideologiczno-agitacyjnej wzywali chłopów do walki z caratem, domagali się bezpłatnych szkół polskich, samorządu terytorialnego i praw obywatelskich. Propagowano też ideę kółek rolniczych, spółdzielczości itp. Od 1907 r. Zaraniarze wysunęli, uzasadnili teoretycznie

ległościowych Stefana Okułę i Korybskiego. Również w 1916 r. taka drużyna powstała w Radzynie Podl., a zorganizował ją Józef Ponikowski. Natomiast z młodzieży wiejskiej utworzył drużynę Julian Abramowicz nauczyciel wiejski.¹⁸

Na uwagę zasługuje również w tym okresie działalność świątliwej i postępowej młodzieży chłopskiej w ruchu zaraniarskim, a na terenie Podlasia głównie wspomniany już K. Sawczuk z Komarna. Ten młody poeta i działacz niepodległościowy był współredaktorem czasopisma „Świt, Młodzi idą” związanego ideologicznie z „Zaraniem”, wysuwającego m.in. potrzebę wzajemnych kontaktów młodzieży wiejskiej i robotniczej. Życie (choć bardzo krótkie: 1882—1917), działalność i twórczość K. Sawczuka za której upowszechnianie Irena Kosmowska została w 1912 r. skazana na rok twierdzy, zasługują na naukową biografię, bowiem ten działacz młodzieżowy i poeta chowany w „zapadłym kącie podlaskim” był dziwnym samoródtwem poetyckim, samodzielnym i niezależnym przy dobrym poczuciu odrębnego artysty ludowego, łączącym wdzięk prostoty ze szczerym wzruszeniem

¹⁰ (JES), *Konspiratorzy...* „Słowo Podlasia” nr 14 z 3 IV 1986 r., s. 5.

¹¹ Za J. Sroka „Biała na Podlasiu...”, s. 17.

¹² Tamże.

¹³ Tamże, s. 16.

¹⁴ U. Głowacka - Maksymiuk, *Strajki robotników w Międzyrzecu w 1905-1907 r.* „Rocznik Międzyrzecki”, t. IV 1972, s. 175-176.

¹⁵ (JES), *W nieustępliwym walce.* „Słowo Podlasia” nr 15 z 10 IV 1986 r., s. 3.

¹⁶ A. Kopruckowniak, *W okresie kształtowania się...*, s. 709, 711-712.

¹⁷ W. Gromadzki, *Z kart dawnej historii.* „Słowo Podlasia” nr 5 z 30 I 1986 r., s. 4; J. Sroka, *Biała na Podlasiu...*, s. 17.

¹⁸ (JES), *70 lat harcerstwa na Podlasiu.* „Słowo Podlasia” nr 39 z 23.IX.1986 r. s. 5.

¹⁹ Zob. szersze wiadomości: S. Pigoń, *Wybór pisarzy ludowych. Cz. II. Poeeci i gawędziarze.* Wrocław 1948, s. 172-173; E. Rosiak, *Kajetan Sawczuk ludowy poeta Ziemi Lubelskiej.* (W:) *Kalendarz Lubelski 1972*, s. 203-206; H. Syska, *Nad Wisłą, Nad Bugiem.* Warszawa 1959, s. 243; *Pieśń Kajetana Sawczuka.* Warszawa-Wilno 1924.

Fidel a religia

W wielu poprzednich numerach „Faktów” nie zamieszczaliśmy rekomendacji żadnej książki. Uznajemy, że taka potrzeba istnieje.

Do niniejszego numeru wybraliśmy książkę „Fidel i religia”. Z dwóch powodów. Pierwszy, że książka jest niezwykle pouczająca i pasjonująca a drugi, że w drugiej połowie października 1987 roku gościł w naszym kraju jej autor — teolog brazylijski, dominikanin — brat Betto.

Kilka słów o książce.

Brat Betto wiernie przedstawia swój pobyt na Kubie i starania o rozmowę z Fidellem Castro a następnie zapis tej rozmowy, która trwała łącznie — oczywiście z przerwami, 23 godziny. Pierwsza rozmowa brata Betto z Fidellem Castro dotyczyła jego spraw osobistych — rodziców, środowiska w którym się wychowywał, szkół do których uczęszczał itd...

Następna — działalności rewolucyjnej Fideia Castro, walki z reżimem Bausty, partyzantki, procesu Fidela i towarzyszy, uwięzienia, zwycięstwa rewolucji i jej pierwszego okresu. F. Castro opowiada o stosunkach z Kościołem, trudnościach nowej władzy spowodowanych też brakiem doświadczenia i sekciarstwem, o haniebnej kampanii skierowanej przeciw rewolucji i amerykańskiej inwazji w Zatoce Świń.

Trzecia rozmowa dotyczyła stosunków Fidela Castro z biskupami kubańskimi i stosunków państwo — kościół.

Czwarta rozmowa, której zapis kończy książkę, dotyczyła osoby Jana Pawła II a później Chrystusa. Brat Betto podkreśla, że zauważa wiele związków między myślą chrześcijańską a rewolucyjną. Fidel zgodził się z tą opinią a nawet powiedział: „Uważam, że pod kątem na Górze — z Ewangelią — mógłby się podpisać Karol Marks”.

Mówiono także o walce klas, której nie wymyślili marksiści i problemie nienawiści, której oni także nie głoszą. a rodzi ją wyzysk, niesprawiedliwość, napażanie człowieka. Rozmowa kończy się w nocy. Fidel Betto notuje na koniec książki: „Pewność, że trzymam w ręku materiał niezwykły, wielkiej wagi międzynarodowej i historycznej sprawie (...) Ogarnia mnie podziw dla Fidela i pogrążam się w milczącej, pochwalnej modlitwie”.

Myślę, że warto wrócić do tej wspomnianej książki, którą czyta się z zapartym tchem.

Na kanwie tej wróć do wizyty brata Betto, gdy jego wypowiedzi korespondują z treścią książki. W wywiadach, których udzielił brat Betto — prasie i telewizji — mówił o przerażającej sytuacji społecznej w Brazylii i innych krajach Ameryki Łacińskiej, podkreślając, że w Polsce i innych państwach ludzie nie zdają sobie sprawy, nie mają pojęcia o ogromie i potworności nędzy, ubóstwa i niesprawiedliwości panujących na tym kontynencie.

„(...) w Brazylii (141 mln mieszkańców) 30 mln dzieci powyżej 9 lat mieszka na ulicach, bez rodziców i bez jakiegokolwiek opieki, 25 mln zatrudnionych zarabia 40 dol. miesięcznie, czyli tyle ile kosztuje dobra kolacja, w samym São Paulo ponad 5 mln ludzi gnieździ się w slamsach, 15 mln brazylijskich chłopów zostało wypędzonych ze swej ziemi przez wielkich właścicieli. W całej Ameryce Łacińskiej ok. 300 mln ludzi cierpi głód. Stąd też — mówił brat Betto — tematem dnia na tym kontynencie jest wyzwolenie polityczne, społeczne i duchowe, stąd też potrzeba współpracy chrześcijan i marksistów, wszystkich ludzi dobrej woli w walce o elementarną sprawiedliwość i wyzwolenie.

„(...) Teologia wyzwolenia, która ukształtowała się na tym kontynencie jest ewangelizacyjnym obowiązkiem Kościoła, zaś sprawiedliwość nie może być monopolem marksistów. To wstyd dla chrześcijan — mówił brat Betto — że państwa bez biedy to również państwa marksistowskie, których szefami są ateści”.

Dominikanin Betto uważa, że Kościół musi być po stronie biednych, na wzór Chrystusa tak jak to ukazał Jan Paweł II w encyklice „Laborem exercens”. Teologia wyzwolenia ma wielu zwolenników ale do niej należy przyszłość Kościoła w Ameryce Łacińskiej.

Brat Betto przypomniał, że historia Kościoła rozwija się w sposób dialektyczny, że teologowie skazani niegdyś na milczenie odegrali wielką rolę na Soborze Watykańskim II. Wspominając zaś encyklikę „Populorum progressio” stwierdził, że ciemnieleni mają prawo bronić się przed ciemnizycielami w sytuacji bez wyjścia. Jan Paweł II — mówił brat Betto — oddał hold bojownikom ruchu oporu za walkę o wyzwolenie Europy od faszyzmu, a przecież działali oni z bronią w ręku, podobnie może być w Ameryce Łacińskiej, kiedy w obronie podstawowej ludzkiej godności, prawa do życia, w obronie przed głodem i nędzą — kiedy nie pomagają inne środki, kiedy wyczerpano ich wszystkie możliwości — można uciec się do zastosowania przemocy.

Dziwne, że pobytu tego wybitnego dominikanina, cieszącego się poparciem brazylijskiej hierarchii kościelnej, nie zauważyła katolicka prasa kościelna...

(Na podstawie publikacji Włodzimierza Wanta, opracował M.Z.

I. ZAGADNIENIA MIĘDZY-NARODOWE.

1. Realizacja przez KPZR leninowskiej polityki pokojowej współistnienia. Sprawy Międzynarodowe Nr 11/87 str. 21.
2. Zmiany w systemie zarządzania gospodarką narodową ZSRR Nowe Drogi. Nr 11/87 str. 175.
3. Trzy kryzysy Gorbaczowa. Prezentacje Nr 11/88 str. 4.
4. ZSRR: Przebudowa i demokracja. „W pościgu za superprecyzją”. Nowe Czasy Nr 52/87 str. 14.
5. Międzynarodowe koncepcje prawa do rozwoju jako nowego prawa człowieka. Sprawy Międzynarodowe Nr 10/87 str. 103.
6. Europa zachodnia i „eurorakiety”. „Powściągliwa reakcja”. Zagadnienia i Materiały Nr 1/88 str. 21.

II. ZAGADNIENIA EKONOMICZNE I GOSPODARCZE.

1. Gospodarka po jedenastu miesiącach. Zagadnienia i Materiały Nr 51/52/87 str. 7.
2. CPR — 1988. Zagadnienia i Materiały Nr 1/88 str. 3.
3. Rolnictwo i reforma. Zagadnienia i Materiały Nr 1/88 str. 9.
4. Ekonomia i Polityka. Nowe Drogi Nr 11/87 str. 81.

III. VI PLENUM KC PZPR.

- Zagadnienia i Materiały Nr 48/87 str. 3.
Zagadnienia i Materiały Nr 51/52/87 str. 3.
Fakty i komentarze Nr 1/88 str. 3, 5, 17.

IV. ZAGADNIENIA IDEOLOGICZNE.

1. Obiektywne uwarunkowania powstania formacji komunistycznej i etapy jej rozwoju. Nowe Drogi Nr 11/87 str. 131.
2. Współczesne spory ideologiczne wokół Rewolucji Październikowej. Ideologia i Polityka Nr 11/87 str. 44.
3. Ideologia przebudowy i rozwój marksizmu. Myśl Marksistowska Nr 6/87 str. 33.

FAKTY

biuletyn KW PZPR w Białej Podlaskiej. Redaguje Zespół Adres redakcji: 21-500 Biała Podlaska, ul. Dzierżyńskiego 11. Telefon: 321-51. Wydawca: Wydział Ideologiczny i Informacji KW PZPR.

Druk: LZGRraf. Zakład Nr 6 w Białej Podlaskiej. Z. 1684